

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Студентки 3 курсу, 8с групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»

Белої Анастасії
Сергіївни

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Міняйло Олександр
Іванович

Гарант освітньої програми
к.держ.упр.

Динник
Ірина Петрівна

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології
Кафедра публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: публічне управління та адміністрування
Освітня програма: публічне управління та адміністрування

Затверджую
Зав. кафедри

«30» грудня 2022 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу студентці Белій Анастасії Сергіївні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Механізм державного регулювання туристичної сфери України»

Затверджена наказом ректора від «14» грудня 2022 р. № 3417

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 01.02.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: дослідження механізму державного регулювання туристичної сфери України

Об'єкт дослідження: процес державного регулювання туристичної сфери України.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та методологічні засади державного регулювання туристичної сфери України та визначення заходів та напрямів розвитку.

1. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність туристичного потенціалу туризму та його місце в загальному туристичному потенціалі країни

1.2. Методичні основи оцінки туристичного потенціалу регіону

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДЖУВАНОВОГО РЕГІОНУ

2.1. Характеристика об'єкта Державне агентство розвитку туризму

2.2. Організаційно-економічна характеристика досліджуваної організації

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

2. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 24.11.2022	24.11.2022
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 30.12.2022	30.12.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2023	10.01.2023
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2023	20.01.2023
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 27.01.2023	27.01.2023
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.02.2023	01.02.2023
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-02. 06.2023	01-02. 06.2023
8	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.02.2023	До 10.02.2023
9	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

3. Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

4. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи Міняйло О.І.

5. Гарант освітньої програми Динник І.П.

6. Завдання прийняв до виконання студент Беляя А. С.

7. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Динник Ірина Петрівна _____

(підпис, дата)

8. Висновок про випускню кваліфікаційну роботу:

Випускна кваліфікаційна робота студента Белої Анастасії Сергіївни може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми: Динник І.П. _____

(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____

(підпис)

«01» лютого 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	9
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	9
1.1. Сутність туристичного потенціалу туризму та його місце в загальному туристичному потенціалі країни	9
1.2. Методичні основи оцінки туристичного потенціалу регіону	15
РОЗДІЛ 2	17
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ	17
2.1. Характеристика об'єкта Державне агентство розвитку туризму	17
2.2. Вдосконалення державного регулювання туристичної сфери	25
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Індустрія туризму в Україні – досить молода галузь бізнесу. На момент здобуття Україною незалежності українська туристична індустрія знаходилася в кризі. Як зазначається в Законі України «Про туризм», держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури, створюючи умови для туристичної діяльності

Ефективне функціонування туристичної сфери є важливим фактором соціально-економічного розвитку будь-якої країни, яке визначає об'єктивні закони розвитку суспільства в умовах глобалізаційних тенденцій у світовій економіці. Зростання зацікавленості світової спільноти організованим комфортним відпочинком, рекреацією, екскурсіями в умовах відкритості національної економіки ставить нові стратегічні орієнтири для сталого розвитку туризму в Україні. Туризм асимілюється з багатьма галузями економіки – транспортом, громадським харчуванням, страхуванням, торгівлею, зв'язком, будівництвом, сільським господарством, культурою, мистецтвом, спортом, виробництвом товарів – і, певною мірою, стимулює їх розвиток. У сучасних умовах в туристичній галузі, як і в будь-якій іншій сфері, відбувається пошук нових шляхів і методів виробництва, здійснюється аналіз сучасного стану, визначаються перспективи на майбутнє. Для України, з огляду на її туристичний потенціал, цілком реальним в довгостроковому аспекті є здійснення конкурентного прориву, отримання значних валютних надходжень, нарощування доходів бюджетів внаслідок розвитку туристичного господарства.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що в умовах конкурентного позиціонування регіонів України як на внутрішніх, так і на міжнародному туристичному ринках, коли підвищується значення припливу інвестицій, кваліфікованої робочої сили, виробництв сталого розвитку і т.п., все більш актуальною стає проблема підвищення позитивного іміджу та інвестиційної

привабливості регіону в цілому і формування іміджу центрів для окремих регіонів України на основі територіального маркетингу.

Теоретичну основу випускної кваліфікаційної роботи становлять праці таких вчених: Кифяк В.Ф., Школа І.М., Дяденко Л.П., які розробили принципи розвитку сфери туризму в ринковій економіці; Городня Т.А. і Агафонова Л.Г. сформулювали основні соціально-економічні проблеми розвитку туризму в Україні та стратегію розвитку туристичної індустрії України.

Мета роботи полягає у дослідженні механізму державного регулювання туристичної сфери України.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити низку **завдань**:

- розглянути сутність туристичного потенціалу регіону туризму та його місце в загальному туристичному потенціалі країни;
- описати методичні основи оцінки туристичного потенціалу регіону;
- навести характеристику об'єкта Державне агентство розвитку туризму;
- дослідити організаційно-економічну характеристику досліджуваної організації.

Об'єкт дослідження – процес державного регулювання туристичної сфери України.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та методологічні засади державного регулювання туристичної сфери України та визначення заходів та напрямів розвитку.

Інформаційною базою дослідження слугують державні та регіональні нормативно-правові акти, що регламентують підприємницьку діяльність в сфері туризму, програмні документи, включаючи концепції і програми з розвитку туристичної галузі в цілому або на окремих територіях, що володіють найбільшою туристською привабливістю.

Методичною основою випускної кваліфікаційної роботи є комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: порівняння, узагальнення, аналізу і синтезу, системно-структурного та порівняльного аналізу, економічного моделювання, комплексного і системного підходів, структурно-логічного моделювання, статистичні методи, розрахунково-аналітичні методи, методи кількісного та якісного аналізу, прогнозування.

Наукова новизна полягає у тому, що вперше здійснюється спроба ґрунтовного дослідження сучасного стану державного регулювання туристичної сфери України.

Практичне значення. Матеріали і висновки дослідження можуть бути використані при розробці цільових регіональних програм розвитку туризму в Україні; в практиці викладання дисципліни «Менеджмент туризму», навчальних курсів «Технологія туристських послуг», «Туроперейтинг», «Екскурсознавство», «Економіка туризму» та ін.; ведення спецкурсів і семінарів; з питань розробки та організації соціально-культурних програм в рамках підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури і мистецтва, фахівців з туризму.

Структура відповідає логіці побудови наукового дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність туристичного потенціалу туризму та його місце в загальному туристичному потенціалі країни

Визнаними центрами туризму є Східна та Центральна Європа, Північна Америка. У Південній Америці туризм розвивається дуже інтенсивно. Для Південно-Східної Азії орієнтиром розвитку туризму є території «ефективного економічного розвитку»: Тайвань, Сінгапур і Гонконг.

Ринок України сьогодні наповнений безліччю компаній, що спеціалізуються на наданні послуг туризму. Хоча більшість з них універсальні по спектру надання послуг, кожна компанія приділяє належну увагу галузевим пріоритетам: наприклад, одна спеціалізується на супроводі бізнесу, а інша частіше надає послуги MICE - організації подій, зустрічей, мотиваційних поїздок. Проте, на даний момент національний ринок ще не повністю структурований, і в найближчі роки п'ять буде проходити його подальше формування.

Перш за все слід зазначити, що, відповідно до загальноприйнятої методології обліку туристичних потоків і діяльності суб'єктів галузі, туризм в окрему категорію не виділяється. Наприклад, при підрахунку загальної кількості іноземних громадян, які відвідували Україну, метою поїздки може значитися «службова, ділова, дипломатична» - тобто йде об'єднання абсолютно різних за своїми завданнями потоків. Цілком можливо було б подавати окремою графою статистику відвідування України офіційними особами та представниками дипломатичних місій, тим більше що перетин кордону даними особами здійснюється за спеціальними документами. При обліку кількості зарубіжних поїздок громадянами України використовується всього три категорії - службові і приватні поїздки і організований туризм. У щорічних звітах, які

подаються туроператорами і турагентами, службові та ділові поїздки об'єднуються з категорією поїздок з метою навчання – з огляду на, що протягом останніх років, крім кризового 2014р. потік іноземних студентів в Україні був досить великий, дані по туризму істотно спотворюються, особливо в розрізі великих освітніх центрів.

Ще однією проблемою в процедурі збору первинної інформації не тільки України, а й інших країн є отримання інформації про справжні цілі відвідування держави приватними особами – як правило, даний потік є найвагомим в загальній структурі і може значно варіюватися по контингенту: приватні поїздки можуть здійснювати і індивідуальні підприємці, і представники великих компаній, які використовують вільний час для встановлення контактів, і люди, які подорожують виключно з метою відпочинку або відвідування друзів і родичів. Тому частина країн при аналізі динаміки туристичних відвідувань спирається на статистику, надану готелями й аналогічними закладами розміщення, які реєструють відвідувачів безпосередньо в місцях їх фактичного перебування. У туриста, до того ж, може бути і кілька цілей для візиту в країну, і основна з них може не відповідати зазначеній в ваучері або інших документах. Наприклад, якщо підприємство організовує інсентив-тур для своїх співробітників, найчастіше купується звичайна туристична путівка з тією лише різницею, що група цілком складається з колег по роботі. А одноденні відрядження, без реєстрації в готелі, в межах однієї країни взагалі обліку не підлягають – експертам залишається використовувати або внутрішньофірмову інформацію, яка з міркувань комерційної таємниці розголошенню зазвичай не підлягає, або дані щодо відвідування відкритих заходів – виставок, конгресів тощо, які, зрозуміло, не охоплюють весь сегмент поїздок.

Такі дослідження зазвичай проводяться спеціальними представництвами при органах місцевої влади, недержавними об'єднаннями – так званими бюро конгресів (англ. Convention bureau), але на даний момент в Україні такі установи

офіційно зареєстровані тільки в Києві і Львові. Тому при оцінці ефективності діяльності сфери послуг в Україні дослідники вважають за краще звертатися до звітів міжнародних організацій або консалтингових компаній. Втім, проблема обліку не є найважливішою – на перший план виходять питання заохочення співпраці між підприємствами різних галузей національної економіки як в межах внутрішнього ринку, так і з закордонними контрагентами.

Сьогодні на ринку присутні представники міжнародних брендів, таких як HRG, American Express, Egencia, які мають в Україні локальних представників і працюють з обслуговуванням глобальних корпоративних договорів. Але є кілька іноземних компаній, які мають в Україні повноцінні офіси-представництва, управління якими відбувається з головних компаній.

В цілому, кількість компаній, що надають послуги туризму в Україні, не дуже велика, але якісний рівень їх діяльності та відповідальність перед замовником набагато вище, ніж у звичайній туристичній фірмі. Це в основному виражається в особливостях взаємин між клієнтом (корпоративним замовником) і компанією-виконавцем. Компанія-замовник, організовуючи поїздку або захід, ставить за мету його проведення перш за все економічну вигоду, точніше кажучи, інвестує кошти в організацію заходу. Відповідно, обслуговуюча компанія повинна не просто виконати інструкції замовника по організації заходу, а й вникнути в суть завдань, які необхідно вирішити підприємству-замовнику і запропонувати варіанти рішень. Наскільки ретельно буде вивчена задача, настільки реалізовані послуги будуть відповідати її меті. У цьому полягає основа взаємного співробітництва між підприємствами сфери туризму та інших галузей.

Суб'єктів, зацікавлених в розвитку внутрішнього ринку корпоративного туризму в Україні, можна умовно розділити на чотири групи:

– комерційні компанії, що працюють в сфері туризму - націлені на отримання додаткового прибутку від організації тур. заходів, розширення

стандартного набору послуг, особливо тих, обсяг продажів яких залежить від сезонних чинників;

– підприємства і організації різних галузей - їхні потреби можуть варіюватися від замовлень на проведення корпоративних заходів, програм заохочення персоналу (зовсім недавно спостерігався різкий стрибок попиту на різні тренінгові заходи, що мали на меті навчити співробітників працювати в команді, підвищити їх рівень професійної підготовки, навчити діяти в складних, нетипових і просто стресових обставинах і прищепити лояльність до компанії в цілому і її корпоративній політиці) до розширення географії діяльності згідно мети пошуку нових партнерів, не обов'язково за межами країни;

– органи державної влади і місцеві адміністрації - як правило, ширше бачать перспективи розвитку підконтрольної їм території; якщо приватний бізнес орієнтований насамперед на короткострокові проекти з високою рентабельністю і не береться за здійснення соціальних програм, то співпраця на взаємовигідних умовах представників державних структур та комерційного сектора допомогла б знайти точки дотику між прибутковими і неприбутковими в даний момент, але необхідними для подальшого процвітання адміністративної одиниці, проектами. Крім того, своєчасний контроль з боку місцевої влади необхідний для збереження соціально-демографічної, але частіше - екологічної рівноваги і контролю над використанням природних ресурсів, особливо якщо в приході на ринок зацікавлені великі транснаціональні компанії, які звикли лобіювати власні інтереси навіть на шкоду приймаючій стороні;

– місцеві та іноземні інвестори - потребують надійних джерел консолідованої інформації про нові бізнес-проекти, огляди спеціалізованих і / або нішевих ринків і налагодження контактів безпосередньо з представниками кіл; даний аспект особливо актуальний для віддалених від центрів активності регіонів та сфери середнього та малого бізнесу, адже у таких підприємств не вистачає коштів для проведення масштабних маркетингових заходів і оплати

представницьких витрат за межами свого локального місцезнаходження. Якщо виявилось можливим консолідувати великі інвестиції і великий бізнес, то такий же підхід застосуємо і до невеликих підприємств і фондів.

Внутрішній професійний туризм як складова частина туризму отримує розвиток всередині вітчизняних центрів промисловості і науки.

Зазвичай туристичні компанії, що працюють на корпоративному ринку, намагаються роздобути одного або кілька великих клієнтів і розробляти програми тур. заходів безпосередньо згідно його запитів. Таким чином, в разі втрати основного замовника підприємство стикається з проблемою реалізації вже готового продукту (налагодженого маршруту або програми заходу), але сильно індивідуалізованого і тому не відповідаючого іншим потенційним споживачам. Цікаво звернутися до досвіду зарубіжних досліджень в даній сфері. Наприклад, згідно з даними компанії Concur (США), в 2012 р середньорічні питомі витрати на проведення поїздок серед користувачів внутрішніх систем бронювання та надання рішень були вище якраз у малих підприємств, від середнього і великого бізнесу їх також відрізняла і структура оплати послуг. Малі підприємства намагаються заощадити на перельоті і розміщенні, але більше витрачають на розважальні заходи і послуги наземного транспорту. Також експерти Concur виділяють собівартість проведення зустрічей в залежності від міста проведення..

Згідно з дослідженнями, проведеним GBTA Foundation спільно з American Express Global Business Travel в ході оцінки ефективності витрат туризму для компаній з США (в дослідженні взяло участь близько 900 підприємств різних галузей), для досягнення оптимального рівня віддачі необхідно в середньому збільшити витрати на корпоративні тури приблизно на 4% (в середньому 70 \$ на співробітника на рік). Менше вкладень вимагають сфера послуг, підприємства рекреаційної сфери, більше - фінансова, в тому числі банківський сектор, фармацевтичні і торгові компанії. Рентабельність інвестицій (ROI to business

travel spending) склала в середньому 20: 1, тобто 1 \$, витрачений на організацію подорожей, приніс додатково 20 \$ валового доходу. Відзначимо, що при розрахунку останнього показника не враховувалися інші можливі причини, тобто використовувалася однофакторна модель.

У свою чергу, підприємства - замовники послуг корпоративних поїздок вибирають з існуючих на ринку пропозицій, керуючись критерієм доступних вільних коштів (нерозподіленого прибутку), які вони можуть витратити на мотиваційні програми або оплату витрат на відрядження. Економічна ефективність будь-якого вкладення оцінюється виходячи зі співвідношення прибутку (іноді доходу) до витрат, а у випадку з подорожами за рахунок компанії результат дуже неоднозначний. У рідкісних випадках перша ж поїздка приносить результат нової угоди або гарантований вихід на недоступний раніше ринок; в середньому необхідний рік або навіть більше для встановлення довгострокового співробітництва. З інсентив-турами дещо простіше - якщо керівництво планувало провести курси підвищення кваліфікації, відзначити особливу дату або виплатити премію, то в якому вигляді працівники її отримають - не настільки істотно, адже бюджет заходу був затверджений заздалегідь (і при цьому відкладена частина коштів, яку можна було б куди вигідніше вкласти, наприклад, у відкриття нового офісу, придбання розширеної версії програмного забезпечення або витратити на багато інших, більш нагальних, потреб). І в тому, і в іншому випадку ефективність програми слід аналізувати з точки зору проектного менеджменту, випереджаючи виключно фінансовий підхід.

По-перше, необхідно чітко розуміти, для вирішення яких завдань організовується поїздка: що було до (і буде без) реалізації проекту і після (у разі) його здійснення. По-друге, трикомпонентне співвідношення мета - ресурси - терміни. По-третє, ресурси безпосередньо. В економічній літературі наводиться різна класифікація ресурсів, одною з найпростіших є поділ на фінансові,

інформаційні, людські, часові та технічні ресурси. Якщо в результаті не можна отримати приріст у грошовому еквіваленті (рентабельність нижче одиниці, або економічний ефект нижче нуля), то альтернативою стане поліпшення якості інших видів ресурсів: інформаційних - як збагачення новими знаннями і отримання додаткових відомостей, людських - у вигляді встановлення сприятливого психологічного клімату в колективі та ін. Зрештою, якщо в майбутньому від цього збільшиться продуктивність праці, мова вже буде йти про позитивний економічний ефект, відкладений в часі.

1.2. Методичні основи оцінки туристичного потенціалу регіону

Наявність туристського потенціалу – необхідна умова для розвитку туризму. Під туристичним потенціалом розуміється вся сукупність природних, культурно-історичних і соціально-економічних передумов для організації туристської діяльності на певній території. Слід зазначити, що деякі вчені під туристичним потенціалом розуміють різницю між фактичною і гранично можливою чисельністю туристів по відношенню до туристського об'єкту.

Наявності на території унікальних природних або історичних об'єктів в даний час не завжди достатньо для розвитку внутрішнього або в'їзного туризму. Об'єкти туристського показу можна створювати штучно, наприклад, за допомогою міфології. Вдаючись до різних маркетингових прийомів, можна викликати інтерес до туристської зони. Саме тому оцінка туристського потенціалу повинна бути комплексною, брати до уваги не тільки туристські ресурси, а й інші складові туристського потенціалу.

На думку А.В. Кускова, виявити туристський потенціал значно простіше, ніж зробити його оцінку. Інформація про природні особливо охоронювані об'єкти, пам'ятки історії та культури, основні і додаткові підприємства індустрії туризму є в спеціалізованих довідниках. Але для оцінки простої наявності

об'єктів туристського показу і відповідної інфраструктури – недостатньо. Оцінка потенціалу повинна враховувати фізичний стан об'єктів, їх унікальність, різноманітність, доступність і щільність розміщення. Необхідно також зважати на можливості використання об'єктів, визначати їх значимість для розвитку туризму в регіоні.

У науковій літературі методики оцінки туристського потенціалу групують за отриманими результатами на кількісні, якісні і змішані. Кількісна оцінка використовується при проведенні економічних розрахунків, якісна – для порівняння. Змішаний підхід поєднує в собі кількісний і якісний аналіз.

Ще одна часто використана класифікація – залежно від методології підходу. Тут виділяють дві групи оцінок: компонентні і комплексні. В основі компонентних оцінок – дослідження туристичного за одним видом ресурсу. Така оцінка не дає повного уявлення про туристський потенціал території, тому більший інтерес викликає друга група методик. Комплексна оцінка має на увазі дослідження всіх елементів, що впливають на розвиток туризму.

Останнім часом з'являється багато робіт, пов'язаних з дослідженням туристичного потенціалу. Удосконалюються і розвиваються наявні методики і створюються нові, поліпшені. Вчені, що раніше акцентували тільки на природних компонентах, все більше уваги приділяють дослідженню т інших складових туризму, що робить такі методики оцінок більш достовірними.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

2.1. Характеристика об'єкта Державне агентство розвитку туризму

Державне агентство розвитку туризму України – утворено 04 грудня 2019 року згідно з постановою Кабінету Міністрів України [№995 “Питання утворення деяких центральних органів виконавчої влади”](#).

Місія

Бути дієвим інститутом, що реалізовує державну політику в сфері туризму і забезпечує сталий розвиток галузі, шляхом об'єднання досвіду, знань і ресурсів усіх учасників туристичного ринку України та міжнародних партнерів.

Візія

Через 10 років Україна приваблює туристична дестинація та центр для проведення міжнародних конференцій і культурних заходів.

Мета

Люди активно подорожують Україною в цілях туризму.

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Рис. 2.1 – Діяльність Державного агентства розвитку туризму

Пандемія нового коронавірусу та запроваджені різними країнами суворі протиепідемічні заходи прискорили трансформацію світового туризму. Галузь втрачає сотні мільярдів доларів та мільйони робочих місць. Але одночасно на ринок виходять цифрові стартапи travel tech, з'являються нові можливості для індивідуальних турів та формати міжнародного співробітництва. Експерти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) упевнені, що нинішня криза – це можливість створити стійкішу туристичну економіку.

Пандемія коронавірусу COVID-19 стала для туристичної галузі найсерйознішим викликом за весь час її існування. За підсумками 2020 р. економіка міжнародного туризму скоротиться приблизно на 80%, наголошується у жовтневій доповіді ОЕСР «Відновлення туризму для майбутнього».

Всесвітня туристична організація (UNWTO) прогнозує, що до кінця року втрати цього сектора економіки перевищать \$1 трлн, понад 100 млн людей можуть втратити роботу.

Нинішня криза виявила давні структурні слабкості в економіці туризму (це фрагментований сектор, представлений в основному малим та середнім бізнесом, надмірно залежний від сезонності), а також прогалини в готовності урядів та бізнесу оперативно реагувати на нові виклики та зміни, наголошують експерти ОЕСР.

У 2021 р. українська економіка поступово відновлюється після спаду, що стався в II кварталі 2020 р. у період самоізоляції. Однак в умовах поширення пандемії COVID-19 в Україні уповільнюється процес зняття обмежень, вводяться часткові заходи самоізоляції для захисту вразливих груп населення. Все це не сприяє розв'язанню господарських проблем. Пандемія 2020 р. вкрай негативно позначилася на світовій економіці. Оцінюючи наслідки глобальної епідемії, Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш порівняв її із «п'ятим вершиком апокаліпсису». «Ми зіткнулися одночасно з епохальною кризою охорони здоров'я, найбільшою економічною катастрофою та втратою робочих місць з часів Великої депресії», – сказав він, виступаючи на загальнополітичних дебатах 75-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2020 року.

Наявність мальовничих місць у будь-якій країні сприяє розвитку туристичної галузі, орієнтованої на використання природних ресурсів, і Україна не є винятком. Зважаючи на невелику територію країни, в межах якої

знаходяться унікальна флора та фауна, різноманітні рельєфи та кліматичні зони, – у Україні активно розвивається замковий туризм.

«Двигуном» розвитку туристичної індустрії країни є економічне благополуччя громадян, а саме можливість подорожувати та витратити на поїздки великі кошти. Як вже було зазначено, територія країни, на якій знаходиться безліч визначних пам'яток, національних парків, курортних зон тощо, – досить велика, тому американці 95% туристичних поїздок здійснюють по країні і лише 5% – за кордон.

Також, поштовхом для покращення та розвитку туризму в Україні та й в світі загалом став науково-технічний прогрес (НТП), який є основним джерелом підвищення ефективності виробництва та продуктивності суспільної праці. Він повинен забезпечувати постійне удосконалення діючих підприємств і створення нових на основі розвитку науки й техніки. Саме завдяки НТП туристична сфера почала розвиватися більш прогресивно. Сприяло розвитку туристичної сфери і покращення туризму в Україні в 2019-2021 рр.

Таким чином, усі вищезазначені фактори зумовили стрімкий розвиток туристичної сфери Україні. Зокрема, до таких належать наступні статичні та внутрішні фактори, як наявність великого природно-рекреаційного потенціалу, сприятливе фізико-географічне положення, наявність 11 кліматичних зон тощо. Також, розвиткові туристичної галузі сприяли й динамічні фактори, до яких можна віднести НТП (який також є і зовнішнім чинником), покращення економіки України і, як наслідок, покращення життєвого рівня громадян.

Інструменти державного регулювання туристичної діяльності являють собою способи впливу органів законодавчої та виконавчої влади на туристичну сферу і поділяються на дві групи, представлені на рис. 2.2.

Рис. 2.2 – Механізм державного регулювання туристичної сфери України

До першої групи належать інструменти, які мають прямий вплив на суб'єкти туристичної діяльності за допомогою адміністративно-правових (регламентування туристичної діяльності) та економічних (регулювання темпів економічного зростання, виробництва і споживання туристичних послуг) інструментів. Такий вплив на туризм не передбачає створення додаткового матеріального стимулу, не загрожує фінансовими збитками і спирається на силу держави. При цьому встановлення вимог до якості надання туристичних послуг

свідчить про залучення достатньої кількості кваліфікованих фахівців туристичного бізнесу, сприяння державою підвищення їх перекваліфікації, а також регулювання у часових рамках робочого часу та відпусток. У тих випадках, коли неможливо здійснювати прямий вплив на ціни, держава може впливати за допомогою ліцензування та встановлення градації якості туристичної послуги.

До другої групи належать інструменти, які не мають прямого впливу на суб'єкти туристичної діяльності за допомогою адміністративно-правових та економічних механізмів.

Згідно з Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO), якість – це сукупність характеристик і властивостей товарів і послуг, які здатні задовольнити відповідні потреби. В основі стандартизації послуг лежить забезпечення безпеки життя і здоров'я рекреантів, його майна, навколишнього середовища, а також створення умов для раціонального використання наявних рекреаційних ресурсів. Відповідність вимогам стандартів підтверджується сертифікацією, що представляє собою сукупність дій і процедур щодо встановлення відповідності послуг і товарів чітко визначеним стандартам або технічним умовам. Сертифікація якості послуг, що надаються, дозволяє розширити коло партнерів, споживачів, підвищити свою конкурентоспроможність на вітчизняному та міжнародному ринках.

Згідно сертифікату відповідності або якості можна оцінити рівень надання туристичних послуг у готельній сфері, визначити до якої категорії належить («зірковість»), зіставивши фактичний стан житлового фонду готелів до норм і вимог щодо якості надання послуг у ньому.

Прямий вплив на туристичну діяльність здійснюється державними програмами, замовленнями та контрактами, що укладаються між державою та суб'єктами господарювання з метою задоволення соціально-економічних потреб споживача, стимулювання виробництва дефіцитного товару, у тому числі на

експорт, розвитку сфер і виробництв, впровадження нових технологій, виконання міжнародних угод та задоволення соціальних потреб суспільства. Саме тому необхідною умовою державного контролю за туристичною діяльністю (прямий вплив) є ліцензування. На протипагу методам прямої дії розглянемо особливості непрямой дії держави на туристичну діяльність. Так, методи непрямого (опосередкованого) впливу засновані на товарно-грошових принципах і впливають на економічні інтереси суб'єктів господарської діяльності. Друга група інструментів являє собою групу методів непрямого впливу держави на туристичну діяльність через створення економічного середовища, яка змушує суб'єктів туристичної сфери діяти в потрібному напрямку для держави. Одним з методів непрямого впливу держави на туризм є податкове регулювання, що являє собою податок на прибуток, податок з доходів фізичних осіб, податок на рекламу, комунальний податок, плата за землю і користування надрами, курортний збір і видача дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг.

Таким чином, через податкову політику органи державної влади впливають на ціну туристичних послуг. На етапі становлення туристичної діяльності держава має сприяти її розвитку, адже згідно зі світовим досвідом, туристична сфера до державного бюджету приносить мільйони доларів за рахунок ПДВ, податку на землю та інших зборів. Податкове регулювання у цій сфері здійснюється за такими напрямками: надання пільг з податкових платежів та застосування штрафних санкцій до порушників. У практиці податкового регулювання туристичної діяльності використовують податкове стимулювання, яке має такі форми: диференціація податкових ставок залежно від соціально-економічного значення сфери та її продукції, повне або часткове звільнення суб'єктів господарювання від сплати податків, надання їм пільг, звуження бази оподаткування, надання податкових канікул та інші форми стимулювання. Саме

податкове стимулювання впливає на економічне зростання і науково-технічний прогрес, на залучення іноземних і внутрішніх інвестицій.

Наступною складовою непрямого впливу держави на туристичну діяльність є розвиток інфраструктури, яка полягає у формуванні високоефективних туристичних комплексів, повинні задовольняти потреби вітчизняних та іноземних туристів і забезпечувати надходження до державних бюджетів, сприяти залученню іноземних капіталовкладень, сприяти збереженню і раціональному використанню наявних рекреаційних ресурсів. Найбільшою складовою туристичної інфраструктури є транспортна, оскільки доступ до туристичних ресурсів, швидкість і якість пересування залежить від наземного, повітряного і водного транспорту. Більшу частину в розвитку туристичної інфраструктури займають сфера гостинності (засоби розміщення і харчування) і фінансово-кредитні установи (банки, кредитні спілки, страхові та інвестиційної фонди). Так, удосконалення туристичної інфраструктури вимагає капіталовкладень і нових заходів. В інформаційну епоху, початок якої припадає на другу половину ХХ століття, інформаційне забезпечення процесів державного має відображати потреби сьогодення.

Так, інформаційним суспільством є суспільство, в якому індивід або група індивідів незалежно від місця знаходження може отримати безкоштовно або за певну плату необхідну інформацію; тобто йде процес прискореної автоматизації всіх сфер управління, відбуваються зміни, які впливають на розвиток інформаційної діяльності та послуг. Саме система інформаційних технологій здійснює непрямий вплив на туристичний бізнес і включає в себе комунікативні мережі, системи мультимедіа, бронювання та резервування (через Інтернет-технології).

Інформаційне забезпечення сфери туристичних послуг є обов'язковим утворенням, передбачає сукупність взаємопов'язаних елементів: процес збору, узагальнення та поширення, своєчасно оновлюючи інформацію. Рекламу-участь

у виставках і ярмарках сприяє налагодженню ділових контактів із зарубіжними партнерами, отримання економічної та комерційної інформації (наприклад, доступність цін).

Особливу увагу у третій групі інструментів державного регулювання туристичної діяльності слід звернути на розвиток та підтримку освітньої складової, сприяти підготовці кваліфікованих кадрів у туристичній сфері при наданні послуг, підтримання системи безперервного навчання шляхом проведення тренінгів та семінарів туристичного спрямування. Створення сприятливого правового середовища для суб'єктів туристичної діяльності можливе через розвиток правових засад виробництва та надання туристичних послуг, регулювання монополістичної конкуренції, а також дозвіл тимчасової монополії підприємствам-новачкам у сфері. Підтримка високого суспільного статусу суб'єктів туристичної діяльності шляхом встановлення різних премій у сфері проведення конкурсів, встановлення почесних звань, пропаганди переваг туристичної діяльності (відновлення життєвих сил людини, відпочинок, пізнання та ін.). Сприяння розвитку інноваційного розвитку туристичних послуг полягає у підтримці та створенні належних умов з боку держави щодо охорони здоров'я людини, її відновлення шляхом створення відповідних умов для приватного та громадського будівництва об'єктів туристичного призначення, їх ефективного функціонування, розвитку транспортного сполучення, а також телекомунікацій та зв'язку.

Створення сприятливих умов для міжнародної туристичної діяльності, що можливо у разі укладення відповідних міжнародних договорів (двосторонніх та багатосторонніх угод), встановлення зовнішньоекономічних тарифів, режим валютного, в'їзного та виїзного регулювання. Відстоювання прав та інтересів суб'єктів вітчизняної туристичної сфери в міжнародній кооперації праці – захист прав національних виробників товарів і послуг туристичного напрямку при недозволеній або недобросовісній конкуренції.

Таким чином, державне регулювання туристичною діяльністю – це система дій і заходів держави щодо вибору і застосування сукупності інструментів, за допомогою яких здійснюється прямий або непрямий вплив на об'єкти і суб'єктів туристичної діяльності і створюється сприятливе середовище для розвитку цього виду діяльності. Систематизовано інструменти державного впливу на розвиток туристичної діяльності, доповнивши фонд інструментами створення сприятливого середовища для розвитку туристичної сфери в Україні.

2.2. Вдосконалення державного регулювання туристичної сфери

Держава визначає та реалізує національну політику туризму за допомогою (рис.2.3):

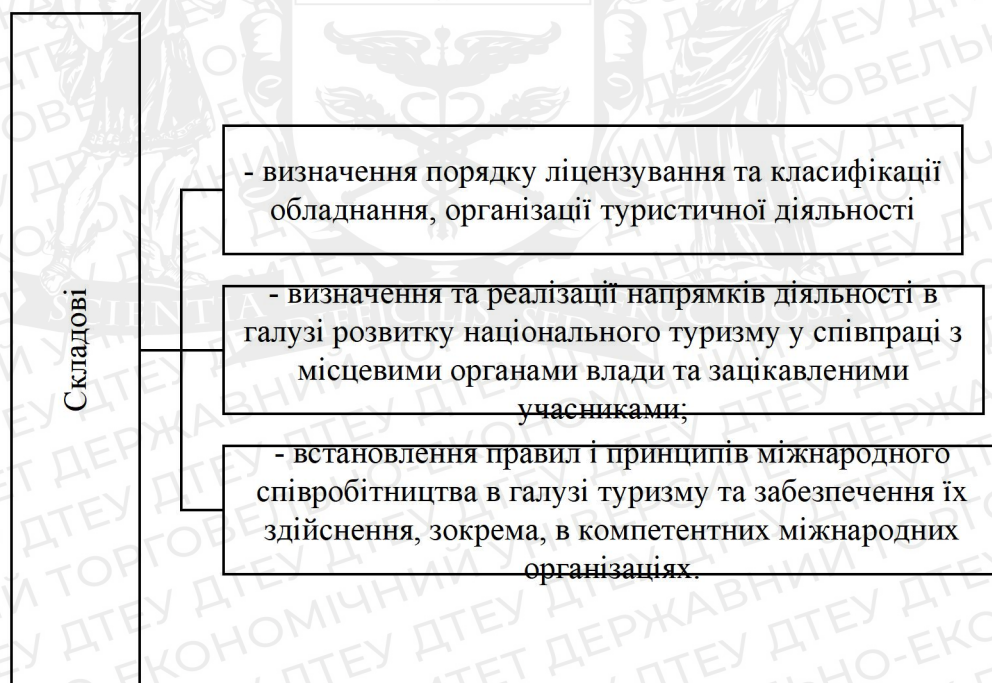

Рис. 2.3 – Складові реалізації державою національної політики туризму в Україні

Держава сприяє узгодженню державних і приватних ініціатив в галузі туризму, а також реалізації планів розвитку туризму, що виробляються місцевими органами влади.

Високий туристично-рекреаційний потенціал-характерна особливість більшості областей України, проте рівень його розвитку та ефективність реалізації розрізняються досить істотно. Найчастіше рівень розвитку туристично-рекреаційних зон в регіонах відповідає загальному рівню соціально-економічного розвитку території, що не дивно і відповідає висновкам, отриманим нами раніше. Тому регулювання, спочатку покликане згладжувати наявні істотні дисбаланси між потенційним і реальним рівнем розвитку туризму і рекреації в регіонах, на практиці часто здійснюється за аналогією з вирівнюванням рівнів соціально-економічного розвитку – аналогічно практиці вирівнювання рівнів бюджетної забезпеченості.

В Україні державне регулювання туризму здійснюється на рівні регіональної влади та управління. При цьому суб'єктами державного регулювання регіонального туризму є різні державні структури, що здійснюють свою діяльність в широкому діапазоні, що включає економічний розвиток, молодіжну політику, підприємництво, зовнішні зв'язки, культуру, інвестиції, туризм, споживчий ринок і послуги, санітарно-курортний комплекс та ін. До числа таких суб'єктів державного регулювання туризму відносяться:

Міністерство:

- у справах молоді, фізичної культури, спорту і туризму;
- фізичної культури, спорту, туризму та роботи з молоддю;
- підтримки та розвитку малого підприємництва, споживчого ринку та послуг;
- розвитку підприємництва і торгівлі;
- культури і туризму;
- економічного розвитку;
- економічного розвитку і зовнішніх зв'язків;
- економічних зв'язків, туризму та підприємництва;

– у справах підприємництва та розвитку туризму і т. д.

- Комітет:

- з фізичної культури, спорту і туризму;
- з міжнародних зв'язків та розвитку туризму;
- з туризму, інвестицій та просторового розвитку;
- за зовнішніми зв'язками і т. д.

- Управління:

- по туризму і курортів;
- туризму та розвитку туристської інфраструктури;
- з розвитку туристично-рекреаційного та санітарно-курортного комплексів і т. д.

- Департамент:

- спорту і туризму;
- з фізичної культури, спорту і туризму;
- інвестицій та підприємництва;
- міжнародного співробітництва та туризму;
- інвестиційної політики та державної підтримки підприємництва і т. д.
- агентства (з туризму).

У вигляді легального визначення державного регулювання туристичної діяльності сьогодні гостро назріла необхідність закріплення на законодавчому рівні поняття державної політики у визначеній сфері. Аналіз нормативних правових актів, що регулюють відносини у сфері туризму, показав, що жоден з них не містить у собі визначення державної політики у сфері туристичної діяльності. Дана дефініція необхідна для визначення напрямків діяльності державних органів, що здійснюють регулювання туризму, забезпечення прав і свобод громадян у цій сфері через створення правових умов для формування в Україні сучасної, вискоелективної і конкурентоспроможної туристичної

індустрії, здатної задовольнити потреби громадян та іноземних туристів в різноманітних і якісних туристичних послугах.

На думку А.П. Дуровича, державна політика у сфері туризму являє собою сукупність форм, методів і напрямків впливу держави на функціонування системи туризму з метою її регулювання і координації, раціонального використання туристичних ресурсів, підвищення економічної ефективності та соціальної значущості туризму для населення. Головне в туристичній політиці – свідомий вплив уповноважених органів на розвиток туризму.

У державній політиці у сфері туристичної діяльності можна виділити два напрямки діяльності: політику, спрямовану на формування власне туристичного законодавства; політику, спрямовану на реалізацію сформованого законодавства.

З урахуванням викладеного представляється можливим запропонувати визначення державної політики у сфері туристичної діяльності, як частини соціально-економічної політики, яка являє собою систему правових, політичних, економічних, соціальних та інших заходів, що здійснюються державою і спрямовані на регулювання туристичної діяльності, підвищення економічної і соціальної значущості туризму для держави і громадян, раціональне використання історичної спадщини та туристичних ресурсів країни, а також на підвищення безпеки у сфері туризму. Отже запорукою успішного розвитку туристичної діяльності є ефективне правове регулювання, що дозволяє забезпечити захист прав і законних інтересів учасників даних відносин.

У зв'язку з цим основною метою законодавчих органів має бути діяльність з удосконалення національного туристичного законодавства; об'єднання всіх нормативних правових актів, що регулюють туристичну діяльність, в окремий блок законодавства; гармонізації нормативних правових актів України та міжнародних актів у сфері туристичної діяльності; підвищення

«прозорості» державного регулювання, що проводиться політики у сфері туризму та діяльності суб'єктів туристичної галузі.

Таким чином, сталий розвиток сфери туризму і збільшення доходів від даної діяльності до бюджету країни можливі при чіткому законодавчому регулюванні з боку держави і при активному проведенні туристичної політики в життя, що в цілому сприяє вдосконаленню цивільно-правових відносин.

Зрозуміло, що відсутність механізму регулювання сфери туризму при Економічній і соціальній нестабільності різко знижує керованість господарськими процесами в сфері туризму. Об'єкти, що утворюють туристично-рекреаційну систему, підпорядковані великій кількості відомств і організацій, слабо пов'язаних між собою. У зв'язку з цим необхідне вдосконалення механізму державного регулювання, що призведе до усунення низки існуючих недоліків, у тому числі сприятиме раціональному застосуванню адміністративних методів господарювання, а також раціональному поєднанню державного та приватного секторів у різних сферах економіки.

Запропоновані заходи дозволять вирішити основні проблеми розвитку регіональної туристської індустрії і сформувати конкурентоспроможний турпродукт, який буде затребуваний як на внутрішньому, так і на міжнародному туристських ринках.

Проблеми розвитку туризму і створення сучасного туристського комплексу можуть бути вирішені за умови здійснення державної політики реформ і будуть включені в середньо - і довгострокові програми соціально-економічного розвитку України.

На регіональному рівні плани розвитку туризму більш деталізовані і специфічні, ніж загальнонаціональні, і істотно відрізняються від регіону до регіону. Ефективному розвитку туризму в Україні багато в чому заважає відсутність чіткого державного регулювання розвитку туризму, нерозвиненість інфраструктури, а також недостатність вивчення туризму з наукової точки зору і

відсутність методологічної бази регулювання сфери туризму на всіх рівнях управління. Перспективи розвитку туристського комплексу України багато в чому залежать від посилення державного регулювання туристської сфери на загальнонаціональному рівні, яке повинно поєднуватися з сучасною стратегією просування регіональних турпродуктів.

Аналіз кращих світових практик державної політики у сфері туризму та рекреації дозволяє зробити наступні висновки.

Пряме запозичення передового досвіду Франції, Китаю та інших країн, які є хедлайнерами в розвитку індустрії туризму, без адаптації відповідних інструментів до українських реалій неможливо, але, на нашу думку, доцільно розглянути наступні пропозиції як досить перспективні для України (рис. 2.4):

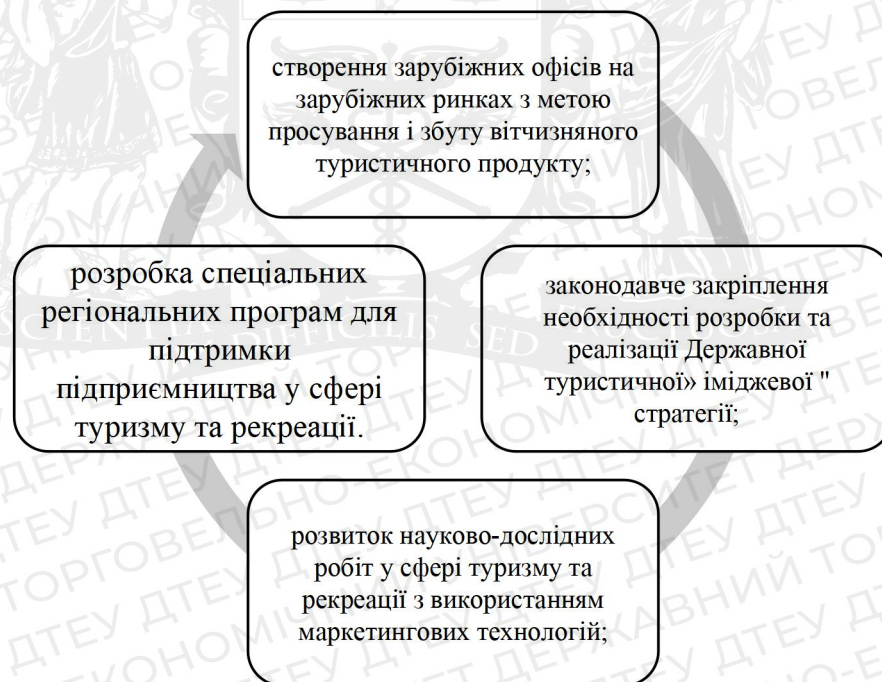

Рис. 2.4 – Перспективні напрямки державного регулювання туристичною сферою України

Початок 2017 року ознаменувався довгоочікуваним схваленням Кабінетом Міністрів України нової Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. У ній враховано сучасні тенденції, які перешкоджають розвитку

туризму в Україні, й зазначено, за рахунок яких заходів планується підвищити ефективність ринку туристичних послуг. У Стратегії зазначені контрольні показники, які планується досягти у 2019, 2022 та 2026 роках, та очікувані результати від її реалізації. Так, на думку Кабінету Міністрів України внаслідок реалізації Стратегії будуть досягнуті такі результати:

- зросте конкурентоспроможність національного та регіональних туристичних продуктів;
- підвищиться якість життя населення за рахунок забезпечення сталого економічного зростання, екологічної безпеки, консолідації суспільства, надання доступу до послуг у сфері туризму та курортів;
- з'являться нові робочі місця, що дасть змогу населенню вирішити проблему безробіття, особливо у сільській місцевості; – буде створена сучасна туристична інформаційна інфраструктура, а також забезпечено поширення інформації про туристичні ресурси України у світовому інформаційному просторі.

Слідом за прийняттям Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року було затверджено «Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки розвитку туризму, створення умов безпеки туристів, розбудови туристичної інфраструктури міжнародних транспортних коридорів та магістралей в Україні». Цим Порядком визначено, як саме будуть використовуватись кошти, які передбачено у бюджеті на фінансування цільової програми з підтримки розвитку туризму в Україні.

Зокрема передбачаються такі напрями фінансування: – на формування конкурентоспроможності туристичного продукту та створення безпечних умов для туристів шляхом інформаційного забезпечення туристичної інфраструктури та вдосконалення програм підвищення кваліфікації для фахівців сфери туризму; – на створення баз даних, кадастрів та реєстрів з метою здійснення обліку туристичних ресурсів; – на проведення маркетингових досліджень

туристичного ринку за допомогою анкетування туристів та суб'єктів туристичної діяльності; – на заходи щодо просування туристичного продукту за рахунок використання маркетингових інструментів; – на проведення різноманітних наукових заходів у сфері туризму за участю фахівців та експертів.

Розглянувши існуючі підходи до державного регулювання ринку туристичних послуг в різних країнах, можна запропонувати наступні шляхи удосконалення регулювання вітчизняної сфери туризму: – прийняття окремих нормативно-правових актів, які регламентуватимуть діяльність окремих видів туризму, зокрема таких, як зелений, гірський, релігійний, мисливський тощо; – визначення окремої організації, яка буде займатися просуванням українського туристичного продукту на міжнародному ринку, на зразок європейських; – гармонізація вітчизняного законодавства згідно до стандартів ЄС; – створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом забезпечення високого рівня регламентації туристичної діяльності та зниження податкових ставок; – надання державних позик на відновлення культурних пам'яток та започаткування туристичної діяльності; – створення єдиної туристичної інформаційно-аналітичної бази, яка б містила в собі інформацію про історико-культурні об'єкти, туристичні дестинації, туроператорів, туристичні агентства, готелі, ресторани, перевізників тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Історія державного регулювання туристичної сфери в Україні свідчить про часту зміну та реорганізацію її центрального органу, що не сприяло розвитку туризму. На сьогодні в нашій державі створено Державне агентство розвитку туризму, що є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури та інформаційної політики і який реалізує державну політику у сфері туризму та курортів. Законодавчою основою державного регулювання туристичної діяльності в Україні є Конституція України, Закон України «Про туризм» та Закон України «Про курорти».

Під державним регулюванням туристичної діяльності слід розуміти систему дій та заходів держави щодо вибору і застосування сукупності інструментів, за допомогою яких здійснюється прямий або опосередкований вплив на об'єкти і суб'єктів туристичної діяльності та створюється сприятливе середовище для розвитку цього виду діяльності. Головною метою державного регулювання в туристичній індустрії є: 1) створення конкурентноспроможного та високоефективного туристично-рекреаційного комплексу, спроможного забезпечити задоволення потреб вітчизняних і закордонних громадян у туристичних послугах, здійснити вагомий внесок у розвиток економіки країни і регіону за рахунок збільшення кількості робочих місць, податкових надходжень до бюджету; 2) підвищення ефективності використання потенціалу туристично-рекреаційного комплексу України в контексті побудови соціально орієнтованої економіки.

Міжнародною практикою виділено чотири моделі державного регулювання туристичної діяльності. Перша модель базується на відсутності центральної державної туристичної адміністрації, де питання вирішуються на

принципах ринкової «самоорганізації». Друга модель передбачає наявність сильного й авторитетного центрального органу – міністерства, що контролює діяльність усіх підприємств туристичної галузі в країні. Третя модель властива для розвинених європейських держав і названа «європейською». Питання розвитку туристичної діяльності в цих країнах вирішуються в рамках певного багатогалузевого міністерства на рівні відповідного галузевого підрозділу. Четверта модель державного регулювання розвитку туристичної діяльності (змішана) передбачає створення комбінованого міністерства, яке охоплює разом із туристичною діяльністю ще й інші суміжні галузі. Залежно від моделі державного регулювання, прийнятої у тій чи іншій країні, змінюються підходи до контролю за провадженням підприємницької діяльності у сфері туризму.

Досвід провідних туристичних країн (Франції, Іспанії, Великобританії та Італії) переконує в необхідності ефективної побудови державних органів, відповідальних за розвиток даної галузі. Ефективна організація туризму в країні та її державне регулювання, співпраця з недержавними інституціями, активне просування національного туристичного продукту, здійснення дієвої рекламної інформаційної діяльності, розвинена туристична інфраструктура сприяють зацікавленості такою державою з боку туристів та притоку грошових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байда Б. Ф. Динаміка інвестицій у сферу туризму в Україні. Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 30(69) №5, 2019. С.12-16.
2. Герасименко В.Г. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції / За заг. ред. В.Г. Герасименко, О.Л.Михайлюк . К.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 332 с.
3. Гурбик Ю. Ю. Сутність та значення централізованої моделі державного регулювання туристичної сфери в Україні. NEW ECONOMICS: матеріали Міжнародного наукового форуму «NEW ECONOMICS – 2020» (м. Київ, 31 жовтня 2020 р.). Київ, 2020. С.174–175.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції / За заг. ред. В.Г. Герасименко, О.Л. Михайлюк. Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 332 с.
6. Домбровська С. М., Білотіл О. М., Помаза-Пономаренко А. Л. Державне регулювання туристичної галузі України: монографія. Х.: НУЦЗУ, 2016. 196 с.
7. Домбровська С. М., Коврегін В. В., Помаза-Пономаренко А. Л., Колєнов О. М. Державне управління у сфері безпеки соціально-екологоекономічних систем: монографія. Х.: НУЦЗУ, 2017. 244 с
8. Івашина Л. П. Механізми державного регулювання розвитку сільського зеленого туризму: автореф. дис. ... к. держ. упр.:25.00.02 / Л.П. Івашина; НУЦЗУ. Харків, 2018. 19 с.

9. Карпенко А. В. Розвиток інтелектуальних активів людського потенціалу: теорія та практика: монографія. Запоріжжя: ФОП В. В. Мокшанов, 2018. 510 с.
10. Козловський Є.В. Правове регулювання туристичної діяльності : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
11. Козловський Є.В. Форми та методи державного регулювання туристичної діяльності. International Academy Journal Web of Scholar. RS Global. 2018. Vol. 7. № 6(24). С. 12–17. URL: <http://archive.ws-conference.com/wp-content/uploads/wos0404.pdf> (дата звернення: 15.01.2023).
12. Леоненко Н. А. Дослідження моделей державного регулювання у сфері туризму. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2019. Вип. 11. С. 91–97.
13. Леоненко Н. А. Інноваційні технології в державному регулюванні сфери туризму. Публічне управління і адміністрування в Україні: наук. журнал. Одеса: Причорноморський наук.-досл. ін.-т економіки та інновацій. 2019. Вип.13. С.46-49.
14. Леоненко Н. А. Організаційний механізм державного регулювання туристичної сфери України / Н.А. Леоненко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. №1. 2019. С.66-70.
15. Леоненко Н. А. Правовий механізм державного регулювання туристичної сфери України / Н.А. Леоненко // Публічне управління та митне адміністрування. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2019 р. №1 (20). С.69-75.
16. Леоненко Н. А. Теоретичні аспекти державного регулювання сфери туризму в Україні / Н.А. Леоненко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. №4(64). 2018. С. 91-96.
17. Леоненко Н. А. Фінансовий механізм державного регулювання туристичної сфери України / Н.А. Леоненко // Вчені записки Таврійського

національного університету ім. В.І Вернадського. Серія «Державне управління». Київ. 2019. Том 30 (69). №2. 2019. С.66-69.

18. Майстро С. В., Батир Ю. Г. Державне регулювання та перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні. Вісник Національного університету цивільного захисту України: зб. наук. пр. –Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2018. С.29-35.

19. Марченко О. А. Концептуальні засади регіонального розвитку туристичної індустрії / Збірник наукових праць «Економіка і суспільство» Мукачівського державного університету. 2017. №10. С. 454-458.

20. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 с.

21. Мордань Є. Ю., Білець А. С., Сердюк К. В. Інвестиції в туристичну сферу України: сучасний стан, проблеми та перспективи. Вип.19, 2017. С.410-414.

22. Організація туризму: підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. В. Я. Брича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 448 с.

23. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації URL: <http://www2.unwto.org/ru>.

24. Підгірна В., Філіпчук Н. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичного ринку України. Науковий вісник Чернівецького університету. №824. 2020. С.73-77.

25. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80>

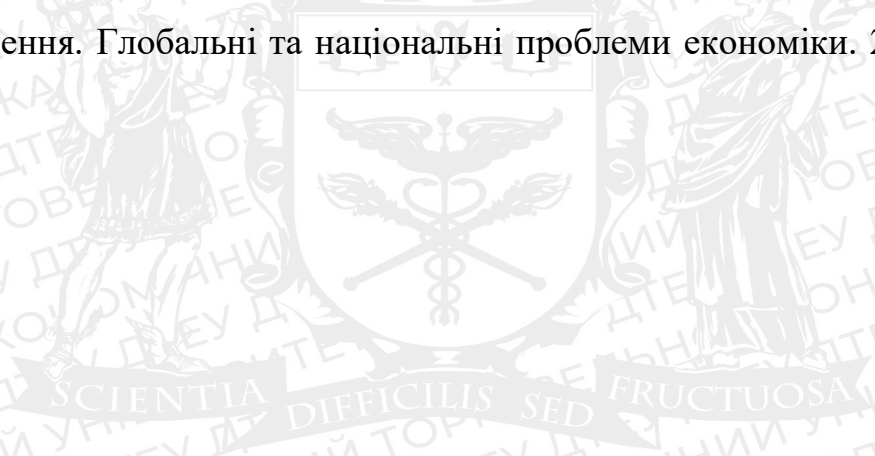
26. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p> (дата звернення: 26.06.2019).

27. Сірик А. Є. Державне регулювання ринку туристичних послуг України. Економічний вісник Донбасу. 2017. № 2(48). С. 100–104.

28. Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії. Консенсуспрогноз. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. №51. 2020.30с.

29. Щепанський Е. В. Механізми державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери України: автореф. дис.. д-ра наук держ. упр.: спец. 25.00.02 / Е. В. Щепанський; НУЦЗУ. – Харків, 2018. 40 с

30. Язіна В. А. Державне регулювання галузі туризму: сутність і шляхи вдосконалення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 9. С. 526–529.

АНОТАЦІЯ

Белая А.С. Механізм державного регулювання туристичної сфери України. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування». Державний торговельно-економічний університет, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі розглянуто сутність туристичного потенціалу регіону туризму та його місце в загальному туристичному потенціалі країни; описано методичні основи оцінки туристичного потенціалу регіону; наведено характеристику об'єкта Державне агентство розвитку туризму; досліджено організаційно-економічну характеристику досліджуваної організації.

Ключові слова: туризм, регіон, структурні перетворення, механізм управління, повноваження органів самоврядування.

SUMMARY

Belaya A.S. The mechanism of state regulation of the tourism sphere of Ukraine. Final qualifying work for obtaining Bachelor of specialty 281 "Public Management and Administration", educational program "Public Management and Administration". State University of Trade and Economics, 2023.

In the final qualification work, the essence of the tourist potential of the tourism region and its place in the general tourist potential of the country were considered; the methodical basis for assessing the tourist potential of the region is described; the description of the State Tourism Development Agency facility is given; the organizational and economic characteristics of the researched organization were investigated.

Key words: tourism, region, structural transformations, management mechanism, powers of self-government bodies.

РЕЦЕНЗІЯ

На випускн кваліфікаційну роботу Белої Анастасії Сергіївни
на тему: «Механізм державного регулювання туристичної сфери України»
виконаної на здобуття ОС «Бакалавр»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у
Державному торговельно-економічному університеті

Досвід багатьох країн засвідчує, що туризм відіграє значну роль у формуванні ВВП, створенні додаткових робочих місць і забезпеченні зайнятості населення, покращенні структури зовнішньоторговельного балансу. Виступаючи своєрідним каталізатором соціально-економічного розвитку, туризм суттєво впливає на такі ключові галузі економічних систем країн як: транспорт, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво споживчих товарів тощо.

У сучасних умовах туристична індустрія стає все більш інвестиційно привабливим напрямом вкладання коштів, перетворивши туризм на ключовий фактор соціально-економічного прогресу. Стратегічною метою розвитку туризму в Україні є створення конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринках національного туристичного продукту, розширення внутрішнього та збільшення обсягів туризму, забезпечення на цій основі туристичних центрів. З огляду на це, тема даної роботи є актуальною та має важливе теоретичне і практичне значення.

У випускній кваліфікаційній роботі здобувачем проаналізовано інструменти державного регулювання туристичної діяльності, перспективні напрямки державного регулювання та особливості державної політики у зазначеній сфері. Проведений аналіз дозволив визначити основні проблемні питання у сфері державного регулювання туристичної сфери України.

Проте, варто зауважити, що у випускній кваліфікаційній роботі недостатньо комплексно розглянуто аналітику туристичного бізнесу України в порівнянні зі світовою тенденцією даної сфери. Однак це зауваження не зменшує цінність роботи. Випускна кваліфікаційна робота може бути допущена до захисту.

Рецензент, доктор економічних наук,
професор кафедри готельно-ресторанного
бізнесу, декан факультету ресторанно-
готельного та туристичного бізнесу

Надія ВЕДМІДЬ

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Белая Анастасія Сергіївна, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Механізм державного регулювання туристичної сфери України» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«16» 01 2023 року

(підпис)

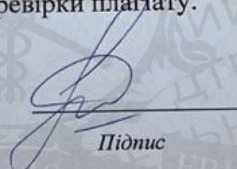
Згода

Я, Белая Анастасія Сергіївна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: "Механізм державного регулювання туристичної сфери України" несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«26» 01 2023 року

Підпис

(Белая А.С.)